

שמעוהו חבירי לדבר מצוה — שאמרו לו כל עמנו, ולא הלך. ומלא שמעך עמנו מאותו מיני — לא יוכל לימות עוד כלומי מנין, שכבר עשו את המצוה. היינו צדיק היינו עובד אלהים — מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים? הלא אחד הוא! אינו דומה שונה פרקו כו' ענדוהו כשם, שזה עכדו יומר, עשרה פרסי — יסכיך לך אדם תמונו כוח אחד, שכבר נהגו כן. ולא מאמר לו ללך פרסה יותר — ישאלך שני זויס, צרפתין ולא בכסף — ולא נאש כמו שזרפים הכסף נאש, אלא בחרמין עכור עוני לנרפו זו. כור הוא המרס שזרפין זו. גב אש גניטה אפסר שיחזיקנה, וימקן. נטרד מן העולם — אין לו עוד משנה, לפי שעשה דבר שאין לו רשאה. אין אומר בקרו גמל — זה לקרנו, כלומר: מי שהוא מעוות ממחילתו — אין זה מעוות. אלא בקרו טלה — זה לקרנו, שנא נלנו מוס ונתקלקל. כך לשון קלקול נופל נאשם שיהיה טוב ממחילה. אחותו פנויה — הוליד — אין, לא הוליד — לא באשת איש — בלא הוליד נמי יש וכו' לעונן, שאסרה על בעלה, לא טלה אחותו ולא טלה נכית. באונס — לא אסרה על בעלה, לסיכך: הוליד — אין, לא הוליד — לא.

תוספות

בר חי הו להלל — יש מפרשים שגר היה, והיינו בן אברהם ושרה שנתוסף הי"א בשמן. וכן בג דכולה הגמרא עולה הי"א.

כברוא סומקא — רצועה. ודומה לו: מטיקא משכא והשתא אברוא (בבא קמא סו, ב). ובבראית רבה יש יאי עניותא לברתיא דיעקב כערקתא סומקתא לטוסיא חוריא.

כאן באחותו פנויה — משמע לישנא דפסיקא ליה, דיש ממור מחיבי כריתות, מדנקט אחותו טפי מכל שאר עיות. והיינו בשמעון החימני (בבמות מט, א) ועיין קדושין עז, ב.

"וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִימָנוֹת" — זֶה שְׁמַעְנוּ חֲבֵירָיו לְדָבַר מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהּ. כִּיִּן שֶׁהִזְכִּירוּ חִילוּפֵי הַדְּבָרִים בֵּין בְּרַחֲמֵי הַיְיָ לְהִלָּל מְכַבְּרִים עוֹד: אִמְרַי לִיךְ (נֶחֱדָ בְרַחֲמֵי הַיְיָ לְהִלָּל, מֵאֵי דְכָתִיב (נח פירושו של הכתוב) "וּשְׁבַחְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע בֵּין עוֹבֵד אֱלֹהִים לְאִשְׁרָי לֹא עֲבָדוּ" כִּי עֲבָדוּ אֱלֹהִים" — הֵינּוּ נְהוּא הוּא) "עוֹבֵד אֱלֹהִים", הֵינּוּ "רָשָׁע" הֵינּוּ "אִשְׁרָי לֹא עֲבָדוּ"!

אָמַר לִיהּ (לח). כִּי צְרִיךְ לְהִבְיָן: זֶה שְׁמַעְנוּ חֲבֵירָיו לְדָבַר מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהּ. כִּי עֲבָדוּ אֱלֹהִים" — הֵינּוּ נְהוּא הוּא) "עוֹבֵד אֱלֹהִים", הֵינּוּ "רָשָׁע" הֵינּוּ "אִשְׁרָי לֹא עֲבָדוּ"!

אָמַר לִיהּ (לח). כִּי צְרִיךְ לְהִבְיָן: זֶה שְׁמַעְנוּ חֲבֵירָיו לְדָבַר מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהּ. כִּי עֲבָדוּ אֱלֹהִים" — הֵינּוּ נְהוּא הוּא) "עוֹבֵד אֱלֹהִים", הֵינּוּ "רָשָׁע" הֵינּוּ "אִשְׁרָי לֹא עֲבָדוּ"!

אָמַר לִיהּ (לח). כִּי צְרִיךְ לְהִבְיָן: זֶה שְׁמַעְנוּ חֲבֵירָיו לְדָבַר מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהּ. כִּי עֲבָדוּ אֱלֹהִים" — הֵינּוּ נְהוּא הוּא) "עוֹבֵד אֱלֹהִים", הֵינּוּ "רָשָׁע" הֵינּוּ "אִשְׁרָי לֹא עֲבָדוּ"!

מסורת הש"ס

ח. שרטיט לא (בקיבוץ). ילקוט ח. תבאזי פ"ח (בשנינוס). י. ויקירי פ"י. ש. פ"ח. ש. פ"ח. ד. ילקוט שם (בשנינו לישון שם). ח. תוספתא חנוה פ"א י כל הבריות בשנינוס קליס. במדבר פ"ט. קה"ר פ"א. ט. תוספתא שם. קה"ר שם. י. תוספתא שם. קה"ר שם (בשנינו). ילקוט נ"ד. יא. תוספתא (בשנינו שם). יא. ר' במדבר שם.

גרסות

- עבדו ולא עבדו בכתיב ועוד: עבדו ולא עבדו.
- והינו דומה בכתיב ובמקורות: אבל אינו דומה.
- יאת בכתיב ומקורות: טוח.
- כי ברוא בכתיב ועוד: כוריא.
- לבעלה בכתיב ובמקורות: על בעלה.

לשון

ברוא המלה היא כנראה ארמית ומשמעה — רצועה, אפסר. ואלה יש שגורוה מן היוונות (βουρα) (בירדני) כמובן שטיח עור שעל גבי הסוס. וכן נראה מדברי הערוך.

"רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר: אֵי זֶה הוּא "מַעֲנֵת לֹא יוּכַל לְתַקּוֹן" — זֶה הֵבֵא עַל הַעֲרָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה מִמְזֵר וְכוּ'". הוֹלִיד — אֵינִי, לֹא הוֹלִיד — לֹא? וְהָא תִּנְיָא, "רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא אוֹמֵר: גּוֹזֵב אֶדָם — אֶפְשָׁר שְׂפִיחֵיזֵיר גְּבוּ וַיִּתְקֵן, גּוֹזֵל אֶדָם — אֶפְשָׁר שְׂפִיחֵיזֵיר גּוֹזֵל וַיִּתְקֵן, אֶבֶל הֵבֵא עַל אֶשֶׁת אִישׁ וְאֶסְרָה לְכַעֲלָה — נִטְרַד מִן הָעוֹלָם וְהָלַךְ לוֹ."

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר: אֵינִי אוֹמֵר "בְּקָרוֹ גָּמַל", "בְּקָרוֹ חֲזִיר". אֵלֵא: "בְּקָרוֹ טֵלָה". וְאֵי זֶה — זֶה תַּלְמִיד חֲכָם שֶׁפִּירֵשׁ מִן הַתּוֹרָה. רַבִּי יְהוֹנָתָן בֶּן לֵקִישׁ אָמַר: כָּל תַּלְמִיד חֲכָם שֶׁפִּירֵשׁ מִן הַתּוֹרָה עָלָיו הַפְּתוּב אוֹמֵר "בְּצַפּוֹר נוֹדְדַת מִן קָנָה בֶּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ", וְאוֹמֵר: "מֵה מִצְאוּ אַבּוּתֵיכֶם בֵּי עַגְלָה בֵּי רַחֲקוֹ מַעֲלִי"? — לֹא קָשְׁיָא: "פֶּאֶן — בְּאֲחֹתוֹ פְּנוּיָה, פֶּאֶן — בְּאִשְׁתּוֹ אִישׁ. וְאֵי בְּעִית אִימָא: הָא וְהָא בְּאִשְׁתּוֹ אִישׁ, וְלֹא קָשְׁיָא: פֶּאֶן

אשת איש ואסרה על ידי כך לבעלה לפי שאשת איש שנבעלה ברצון לאחר אסורה לבעלה — נטרד מן העולם והלך לו, שאין לו חיקון ותשובה גמורה. ר' שמעון בן יוחי אומר: מי הבא לברוק בהמה לקרבן שמה יב מה מוס אין אומר "בקריו גמל" או "בקריו חזיר", משום שהם פסולים לקרבן ולאכילה מעיקרם. אלא אומרים "בקריו טלה", וכן הלשון "מעוות" שייכת רק במי שהיה קודם ישר. ואי זה — זה תלמיד חכם שפירש מן התורה. ובאותו ענין ר' יהודה בן לקיש אמר: כל תלמיד חכם שפירש מן התורה עליו הכתוב אומר "בצפור נודדת מן קנה בן איש נודד ממקומו" (משלי כו, ח) ואומר כיוצא בו "מה מצאו אבותיכם בי עול בי רחקו מעלי" (ירמיה ב, ה) שמי שהיה קרוב לה' ונתרחק ממנו ענשו מרובה. על כל פנים יש סתירה לשיטת ר' שמעון בן מנסיא, שהרי בבבליא הוא אומר שגם הוא על הערה בלא להוליד ממור הוא מעוות שלא יוכל לתקן! ומשיבים: לא קשיא (אינו קשה): כאן במשנתנו מדובר בגון שבא על אחותו פנויה, שאמנם הביא עצמה היא חטא בכד, אלא שאם לא הוליד ממור יש לכך חיקון על ידי חטובה. כאן כשעבר באשת איש שהוא גורם נזק שאי אפשר לתקנו, משום שהיא נאסרת לבעלה. ואי בעית אימא ונאס תרצה אהון ופרשי: הא והא וכו' מרבירם באשת איש, ולא קשיא (אינו קשה): כאן במשנתנו מדובר

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר: אֵי זֶה הוּא "מַעֲנֵת לֹא יוּכַל לְתַקּוֹן" — זֶה הֵבֵא עַל הַעֲרָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה מִמְזֵר וְכוּ'". הוֹלִיד — אֵינִי, לֹא הוֹלִיד — לֹא? וְהָא תִּנְיָא, "רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא אוֹמֵר: גּוֹזֵב אֶדָם — אֶפְשָׁר שְׂפִיחֵיזֵיר גְּבוּ וַיִּתְקֵן, גּוֹזֵל אֶדָם — אֶפְשָׁר שְׂפִיחֵיזֵיר גּוֹזֵל וַיִּתְקֵן, אֶבֶל הֵבֵא עַל אֶשֶׁת אִישׁ וְאֶסְרָה לְכַעֲלָה — נִטְרַד מִן הָעוֹלָם וְהָלַךְ לוֹ."

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר: אֵינִי אוֹמֵר "בְּקָרוֹ גָּמַל", "בְּקָרוֹ חֲזִיר". אֵלֵא: "בְּקָרוֹ טֵלָה". וְאֵי זֶה — זֶה תַּלְמִיד חֲכָם שֶׁפִּירֵשׁ מִן הַתּוֹרָה. רַבִּי יְהוֹנָתָן בֶּן לֵקִישׁ אָמַר: כָּל תַּלְמִיד חֲכָם שֶׁפִּירֵשׁ מִן הַתּוֹרָה עָלָיו הַפְּתוּב אוֹמֵר "בְּצַפּוֹר נוֹדְדַת מִן קָנָה בֶּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ", וְאוֹמֵר: "מֵה מִצְאוּ אַבּוּתֵיכֶם בֵּי עַגְלָה בֵּי רַחֲקוֹ מַעֲלִי"? — לֹא קָשְׁיָא: "פֶּאֶן — בְּאֲחֹתוֹ פְּנוּיָה, פֶּאֶן — בְּאִשְׁתּוֹ אִישׁ. וְאֵי בְּעִית אִימָא: הָא וְהָא בְּאִשְׁתּוֹ אִישׁ, וְלֹא קָשְׁיָא: פֶּאֶן

עיונים

להימנות / ומדברי המהרש"א נראה שהוא מסביר שהמשנה עוסקת בדבנו של מי שביטל חטלה כמנין, ונמצא שהוא חסרון שלא יוכל להימנות. מזה ומזה ואחת / לעיקרם של דברים נראים דברי המפרשים כי מי שהורגל לשנות מאה פעמים ואינו מתאמץ יותר נקרא "לא עבדו", והעבודה קשורה דווקא בעשיית דבר שהוא מעבר להרגל ולשינה. אכן, המפרשים חרבו להביא רמזים שונים לדבר, היו שפירשו שאחרי זה הוא רמו לשנות האדם העליונה, הניצוץ האלקי שבו, מעבר לעבודת ה' והרגילה (ר' במהרש"א) והביס החתמנו ברמו של גומטריא, שמאה הוא בנימטריא המספר של שמו של השטן (ס"מ), ואילו מאה ואחד הוא גימטריא של מוכאל, שר ישראל (מהרש"א, ריאף ואחרים).

צרחתך ולא בכסף / מרשיי נראה שהוא מפרש כאילו היה כתוב "ולא בכסף". ואילו המהרש"א מפרש: "בחרתיך" (בחרתי לך) את החיקון הראוי "ולא בכסף" — על ידי חוסר כסף, ואז מקבילים חלקי הפסוק לגמרי זה לזה. כי ברוא סומקא / היה חסידך את הדימוי הונו של יופי באומרו כי "הברוא" אינו דבר ופה לעצמו, אלא שהוא יוצר נוי כאשר הוא על גבי חסות הלבן, וכן הענינה לגבי ישראל, שאינה נוי כשלעצמה אלא נאה ומועילה להם. כצפור נודדת וכו' / המהרש"א מסביר כי מקור הדימוי הוא שתלמיד חכם עסקו תמיד בדבירה, כצפור זו, ואם הוא פורש מחורונו הריחו כצפור הממשיכה לשייר במקום שאינו המקום שלה.

crooked cannot be made straight': this refers to one who neglected to read the morning *Shema*' or the evening *Shema*',¹ or he neglected the morning prayer² or the evening prayer. 'And that which is wanting cannot be reckoned'; this refers to one whose fellows resolved³ on [the performance of] a religious act and he would not be reckoned with them.

Bar Hé-Hé said to Hillel: *Then shall ye again discern between the righteous and the wicked, between him that serveth God and him that serveth Him not.*⁴ 'The righteous' is the same as 'he that serveth God'; 'the wicked' is the same as 'he that serveth Him not'!—He answered him: He that serveth Him and he that serveth Him not both refer to such as are perfectly righteous; but he that repeated his chapter a hundred times is not to be compared with him who repeated it a hundred and one times.⁵ Said [Bar Hé-Hé] to him: And because of once he is called 'he that serveth Him not'?—He answered: Yes, go and learn from the mule-drivers' market; ten *parasangs* for one *zuz*,⁶ eleven *parasangs* for two *zuz*.

Elijah⁷ said to Bar Hé-Hé, and others say, to R. Eleazar: What is the meaning of the verse: *Behold I have refined thee but not as silver; I have tried thee in the furnace of affliction?*⁸ It teaches that the Holy One, blessed be He, went through all the good qualities in order to give [them] to Israel, and He found only poverty.⁹ Samuel said, and others say, R. Joseph: This accords with the popular saying: Poverty befits Israel like a red trapping a white horse.¹⁰

(1) A biblical reading consisting of Deut. VI, 4-9 and an additional sentence; *ibid.* XI, 13-21; Num. XV, 37-41; the name is derived from its first word—*שמע*. V. *P.B.* pp. 40-42. (2) The prayer par excellence, called also *Amidah* ('standing prayer') and the 'eighteen (really nineteen) blessings'. V. *P.B.* pp. 44f. (3) Lit., 'reckoned themselves'. (4) Mal. III, 18. (5) Possibly a pun is intended here: the initial letters of *עֹבֵד אֱלֹהִים לְאִשׁוֹ* ('he that serveth God and he') = 101; and of *לֹא עֹבֵדוֹ* ('serveth Him not') = 100. V. Marginal Gloss. in *cur. edd.* (6) A silver coin, quarter of a shekel, and equal to a *denar*, v. *Glos.* (7) For Elijah in Rabbinic literature v. *J.E.* vol. V, pp. 122f, espec. p. 124f. Cf. also *supra* pp. 17f. regarding the Angel of death. (8) Isa. XLVIII, 10. (9) The word for 'affliction' (*עָנִי*) also means poverty. (10) V. Lev. Rab. ss. 13 and 35 for parallel readings.

את שלו לקיים את השבועה שמשביעים התי צדיק
 וה' יעשה המצב בעיניו. ועוד שדודגל על כל דבר
 שלמין ונעשה מצב שני. וכשרגל לאמם את העץ
 יהיה נמאם קצת באמת וכשרגל לשמח נפשו בה' ע"י
 התבוננות בנדולת ה' הרי באמתותא דלתא
 אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי יערה עליו הוה
 ממרום ויזכה לבח' הוה משרש איזה צדיק שתתעבר
 בו לעבוד ה' בשמחה אמיתית בדכתיב שמח צדיקים
 בה' ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים

פרק סו וכוה יוכן מ"ש ושבתם והאתם בין
צדיק לדשע בין עובד אלהים
 לאשר לא עבדו שההפרש בין עובד אלהים לצדיק
 הוא שעובד הוא לשון הוה שהוא באמצע העבודה
 שהוא המלומה עם היצירה להתגבר עליו ולגרשו
 מהעיר קמנה שלא יהלכש באברי הנוף שהוא באמת
 עבודה ועמל גדול להלחם בו תמיד והיינו הבינוני.
 אבל הצדיק נקרא עבד ה' בשם התואר כמו שם חכם
 או מלך שבבר נעשה חכם או מלך כך זה כבוד עבד
 ונמר לגמרי עבודה המלומה עם הרע עד כי יגורשוהו
 ויך לו ולבו חלל בקרבו. וכבינוני ישג"כ שתי מדרגות
 עובד אלהים ואשר לא עבדו ואעפ"כ אינו רשע כי לא
 עבר מימיו שום עבירה קלה וגם קיים כל המצות
 שאפשר לו לקיימן ותלמוד הורה כנגד כולם ולא פסק
 פומיה מגורסא אלא שאינו עושה שום מלומה עם היצר
 לנצחו ע"י אור ה' המאיר על נפש האלהית שבמחיה
 השלים על הלב כנ"ל מפני שאין יצרו עומד לנגדו כלל
 לבמלו

his part in an effort to uphold the oath administered to him, "Be righteous," and G-d will do as He sees fit. Furthermore, habitude reigns supreme in any sphere and becomes second nature. Therefore if he accustoms himself to despise evil, it will to some extent become despicable in truth; similarly, when he accustoms himself to gladden his heart in G-d, through reflection on His greatness—for self-impulsion induces heavenly inspiration.¹⁶ With all that, perhaps a spirit from above will descend upon him, and he will merit something of the spirit (*ruach*) that is rooted in some *tzaddik* that will attach itself to him, so that he may serve G-d with true joy, as is written, "Rejoice, O ye *tzaddikim*, in G-d."¹⁷ Then will in truth be fulfilled in him the avowed oath: "Be righteous."

Chapter 15

With the above in mind, we may now understand the text, "Then shall ye again discern between the righteous man and the wicked man; between him that is serving G-d and him that serves Him not."¹

The difference between "One who is serving G-d" and a righteous man (*tzaddik*) is, that "One who is serving (*oved*) G-d"—in the active present—is one who is engaged in "active service,"

namely, the struggle against his evil nature in an effort to gain mastery over it and to banish it from the "small city," that it should not vest itself in the organs of the body. Verily it entails much effort and toil to wage constant war with it. This is the *benoni*.

The *tzaddik*, however, is designated "Servant (*oved*) of G-d," which is a title already earned, as the title "sage" or "king" is bestowed on one who has already become a sage or king. So is this person who has already effected and completely accomplished his task of waging war against the evil in him, with the result that he has expelled it and it has disappeared, and his heart has become "void within him."²

▲ In the category of *benoni* there are also to be found two gradations, to wit, "One who is serving G-d" and "One who serves Him not."³ Yet the latter is not wicked, for never in his life did he commit even a minor transgression and, moreover, he fulfilled all the commandments which were possible for him to fulfil, including the study of the Torah which balances everything else, his mouth never ceasing from study. The reason he is referred to as "one who serves Him not" is that he does not wage any battle against his [evil] disposition in order to vanquish it by means of the Divine light that irradiates the divine soul, whose abode is in the brain which predominates over the heart, as explained above.⁴ for his disposition does not confront him at all

[16] Zohar II, 135b. [17] Ps. 97:12. disposition, as subsequently explained. [4] Ch. 12.

Chapter 15

[1] Mal. 3:18. [2] Cf. supra, ch. 1. [3] In the sense that he requires little or no effort, by virtue of his natural

לכמלו מתורתי ועבודתי ואין צורך ללחם עמי כלל
כגון שהוא מתמיד בלמודו במשעו מתולדתו על ידי
הנבחרת המרה שהיה וכן אין לו מלחמה מראות
גשם מפני שהוא מצונן במשעו וכן בשאר הענינים ע"ה"
הוא מחסר הרגש הנאה במשעו ולכן אין צורך להתבונן
כל כך בגדולת ה' להוליד מבינתו דהו דעת ויראת ה'
במדת להשמר שלא לעבור על מצות ל"ה ואהבת ה'
בלבו לדבוק בו בקום המצות וה"ל כנגד כולן אלא
די לו באהבה מסורתית אשר בלב כללות ישראל
שנקראו אהבי שבו ולכן אינו נקרא עובד כלל כי
אהבה זו המסורתית אינה פעולתו ועבודתו כלל אלא היא
ירושנתו מאבותינו לכלל ישראל וכמ"ש לקמן . וכן
אף מי שאינו מתמיד בלמודו במשעו רק שדודגל עצמו
ללמוד בהתמדה גדולה ונעשה הדוגל לו משע שני די
לו באהבה מסורתית זו א"כ רוצה ללמוד יותר מרגילותו
ובזה יזכר מ"ש בגמרא דעובד אלהים היינו מי שישונה
פרקן מאה פעמים ואחד ולא עבד היינו מי שישונה
פרקן מאה פעמים לבד והיינו משום שבימיהם היה
הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים כדאיתא התם
בגמרא משל משוק של חמרים שנשכרים לעשר פרסי
בוזא ולאחד עשר פרסי בתרי וזו מפני שהוא יותר
מרגילותו . ולכן זאת הפעם המאה ואחת היתה על
הרגילות שהורגל מנעוריו שקלה כנגד כולן ועולה על
גבהן ביתר שאת ויתר עז להיות נקרא עובד אלהים
מפני שבדי לשנות משע הרגילות צריך לעורר את
האהבה לה' ע"י שמחבונן בגדולת ה' במדתו לשלום
על המשע שבחלל השמאלי המלא דם הנפש הכדמית
שמוחלפה

in an attempt to distract him from study and prayer, and he is consequently never obliged to wage war against it. Thus, for example, is the case of one who is by nature an assiduous student because he is organically so disposed, and is likewise free from conflict with regard to sexual desire by reason of his frigid nature, and similarly with the other mundane pleasures wherein he naturally lacks any feeling of enjoyment. Hence he does not need to concentrate so much on the greatness of G-d to consciously create a spirit of knowledge and fear of G-d in his mind, in order to guard himself against violation of the prohibitive commandments; or to arouse the love of G-d in his heart to induce his attachment to Him through the fulfillment of the [positive] commandments and the study of the Torah which balances everything else. For him suffices the hidden love that is in the heart of all Jews, who are called. "The lovers of His name."⁵ Therefore he is in no wise called "One who is serving," inasmuch as this latent love is not of his making or accomplishment by any means, but it is our inheritance that has come down from the Patriarchs to the whole community of Israel, as will be discussed further.⁶

So, too, is one who, although by nature not an assiduous student, has yet accustomd himself to study with great dili-

gence, so that the habit has become second nature with him; for him, too, suffices the innate love, unless he wishes to study more than his wont. This will explain the statement in the Gemara that "One who is serving G-d" refers to him who reviews his lesson 101 times, while "One who serves him not" refers to him who repeats his lesson no more than 100 times.⁷ This is because in those days it was customary to review each lesson one hundred times, as, indeed, illustrated in the Gemara, *ibid.*, by the example taken from the market, where donkey-drivers used to hire themselves out at a rate of ten *parasangs*⁸ for a *zuz*, but for eleven *parasangs* charged two *zuzim*, because that exceeded their customary practice. For the same reason, the 101st revision, which is beyond the normal practice to which the student had been accustomed since childhood, is considered equivalent to all the previous one hundred times put together, and even surpassing them in endurance and effort, hence entitling him to be called "One who is serving G-d." For in order to change his habitual nature, he must arouse the love of G-d by means of meditation in his mind on the greatness of G-d, in order to gain mastery over the nature that is in the left part [of the heart] which is full of blood of the animal soul

[5] Ps. 69:37. [6] Chs. 18, 19, and 44. [7] Chagigah ob. [8] Persian miles.

originating in the *kelipah*, whence comes his nature. This is a perfect service for a *benoni*. Or, he must awaken the hidden love in his heart to control, through it, the nature that is in the left part, for this, too, is called service—the waging of war against his nature and inclination, by means of exciting the love that is hidden in his heart. However, if he wages no war at all, the said love in itself can in no way be credited to his service.

Chapter 16

This, then, is the important principle regarding the Divine Service for the *benoni*: The essential thing is to govern and rule the nature that is in the left ventricle [of the heart] by means of the Divine light that irradiates the divine soul in the mind.¹ That is to say, to rule the heart by means of meditation in the mind on the greatness of the blessed *En Sof*, whereby his understanding will beget a spirit of knowledge and fear of the Lord in his mind, to make him turn away from the evil condemned by the Torah, or by the Rabbis, even from a minor Rabbinic prohibition, Heaven forbid; and [at the same time arousing] the love of G-d in his heart, in the right part, with a fervour and desire to cleave to Him through the fulfillment of the precepts of

Note: The reason for this is that the vitality of this person's intellect and nefesh, *neshamah* is derived from the so-called *ibbur* ("conception") and concealment within the [Supernal] understanding, and not from the quality of birth and revelation—as it is known to those familiar with the Esoteric Discipline.

that is to say, the heart comprehends, with the spirit of wisdom and understanding in the brain, the greatness of the blessed *En Sof* in relation to Whom all else has absolutely no reality, for which reason it is due unto Him, blessed be He, that the soul of every living creature should yearn for Him, to cleave and be absorbed in His light; likewise is it fitting for the *nefesh* and *ruach*² within him to languish for Him, with a fervent desire

[9] In this case—without changing his nature; only keeping it in check.

Chapter 16

to in the "Hidden love in the brain and the recesses of the heart," just mentioned.

[1] Cf. supra, ch. 13. [2] *Neshamah* is omitted here, for it is already alluded

שמהקליפה שממנה הוא המבע, זו היא עבודה תמה לבינוני, או לעורך את האהבה המסותרת שבלבו למשול על ידה על המבע שבהלל השמאלי שזו נקרא ג'ב עבודה להללם עם המבע והיצי ע"י שמעורת האהבה המסותרת בלבו משא"כ כשאין לו מלהמה כלל אין אהבה זו מצד עצמה נקראת עבודתו כלל; פרק מזן זה כלל גדול בעבודתו ה' לבינונים העיקר הוא למשול ולשלוט על המבע

שבהלל השמאלי ע"י אור ה' המאיר לגפש האלהות שבמחו לשלוט על הלב כשמתבונן במחו בגדולת א"ם ב"ה להוליד מבינתו חוח דעת ויראת ה' במוחו להיות סוד מדע האוריות והרבני ואפילו אוסור קל של הבריות ה"ז ואהבת ה' בלבו בהלל המני בהשיקה והפיצה לדבקה בו בקיום המצות האוריות והרבני ות"ת שכנגד כולן. יתר על כן צורך לידע כלל גדול בעבודה לבינונים שגם אם אין די שכלו ורוח כינתו משנת להוליד אהבת ה' בהתגלו' לכו שיהיה לכו בויער כרשפי אש והפץ בהפיצה והשיקה ותשוקה מורגשת בלב לדבקה בו רק האהבה מסותרת כמותו ותעלמות לבו. היינו שהלב מבין

ברוח חכמה וכו' שבמחו (המטיבה לזה היא ספני היות גדולת א"ם ב"ה דכולא המוחין שלו וכו' שלו מבחי' עיבור קמה כלא השיב ממש והעלם חסר התבונה ולא מבחי' לידת אשר על כן יאתה לו יתב' והתגלות כידוע ליה'): שתכלה אליו נפש כל חי לידבק ולהכלל באורו. וגם נפשו ורוחו אשר בקרבו כך יאתה לרוח להיות כלות אליו בהשיקה והפיצה לצאת